

הגמרא: מהו דתיקא ניהא להו ליתומים שילבש מנכסי הירושה, דלא נינוול – שלא ילך בניוול כשהוא ערום ויחף, ומוחלים לו, קא משמעין שמינו נטל.

שנינו במשנה: נשוא גדולים ישאו קטנים. שואלת הגמרא: מאי קאמר, שלבאורה המשנה סותרת עצמה מהרישא לסיפא, שברישא מבואר שנטלים הקטנים כגדולים, ואילו בסיפא נאמר 'אם אמרו קטנים הרי אנו נושאין בדרך שנשאתם אתם אין שומעין להם'. אמר רב יהודה, הכי קאמר, נשוא גדולים נשים לאחר מיתת אביהן ונטלו מהנכסים, ישאו אף קטנים נשים לאחר מיתת אביהן ונטלו כמו שנטלו הגדולים. אבל אם נשוא גדולים נשים בחי אביהן, ואמרו קטנים לגדולים לאחר מיתת אביהן, הרי אנו נושאין ונטלים מהנכסים בדרך שנשאתם אתם, אין שומעין להן אלא מה שנתן להן אביהן בחייו.

שנינו במשנה: הניח קנות גדולות וקטנות וכו' נשאו גדולות ישאו קטנות. הגמרא דנה בדין נכסי האשה כלפי הבעל: שלח ליה אבונה בר גביא לרבא, ולמדנו רבינו, אשה פנויה שלוחה ממון ואכלה וכללה הממון, ועמדה ונשאת לפני שהחזירה החוב, ובשנישאת הכניסה כל נכסיה לבעלה בדרך כל אשה. האם הפעל בנכסי אשתו לזקקת הוי – דינו כקונה מהאשה את נכסיה, או יורש הוי – או שדינו כירוש ממנה את נכסיה. וביאור הספק, האם לזקקת הוי, וכלה על פה אינו נזכה מן הלקוחות, לפי שאין ההלוואה מפורסמת אלא אם כן נכתבה בשטר וחתמו עליו עדים, ולא ידעו הלקוחות שנכסי אדם זה משועבדים למלוה ולא נזהרו מלקנות ממנו, ולכן תקנו שלא יגבו מהם, ולכן אף מהבעל שדינו כלוקח לא יגבה. או דלמא שהבעל יורש הוי, וכלה על פה נזכה מן הירושה.

אמר רבא לרבא בר גביא, תנינא דין זה במשנתנו, נשוא גדולות ישאו קטנות, מאי לא פירוש המשנה כך הוא, נשוא גדולות לבעל ישאו קטנות מבעל – שאם נטלו הגדולות כל נכסי הירושה והכניסום לבעליהם, יטלו הקטנות את חלקם, מבעליהם של הגדולות. ומוכח שדין הבעל כירוש, שאם לא כן לא היו יכולות לגבות ממנו.

דוחה הגמרא: לא – אין ביאור המשנה כך, אלא שאם נשוא גדולות לבעל ונטלו מנכסי הירושה, ישאו אף הקטנות לבעל שלהם, כמו שנטלו הגדולות. ואין המשנה מדברת כלל מענין גביית הנכסים מהבעל.

מקשה הגמרא: איני, והא תני רבי חיאי, נשוא גדולות לבעל ישאו קטנות מבעל, ומבואר כדברי רבא. מתרצת הגמרא: אף אם כך הוא ביאור המשנה, עדיין יש לומר שהבעל לוקח הוא, ומה שגובות הקטנות חלקם, דלמא שאני פקדנה דאית לה קלא – שונה גביית הקטנות שהיא לצורך פרנסתן ונישואיהן, שדבר מפורסם הוא וכל אדם יודע שהנכסים משועבדים לכך, והרי זה כמלוה בשטר שנגבית אף מהלקוחות. אך באופן שלוחה בלא שטר יש לומר שאכן לא יגבו מהבעל.

רב פפא מוכיח שדין הבעל כירוש ממקום אחר: אמר ליה רב פפא לרבא, לאו היינו – האם אין זה מה דשלח רבין באתרתיה וכתב, מי שמת והניח אלקנה וכת, אלקנתו נזונת מנכסיו, שכן נחייב הבעל מתנאי הכתובה. ואם נשאת חפת שירשה את הנכסים מהאב, והכניסה לבעלה את הנכסים, אלקנתו נזונת מנכסיו. ואם מתה חפת ובעלה ירש את נכסיה, אמר רב יהודה בן אחותי, של רבי יוחי (בן) גרבי' תנינא, על ידי היה מעשה – לפני הגיע מעשה כזה, ואמרו החכמים שאלמנתו נזונת מנכסיו.

ומוכיח רב פפא: אי אמרת בשלמא שהבעל יורש הוי, משום הכי אלקנתו נזונת מנכסיו, שגובה האלמנה שעבוד המזונות מהירושם. אלא אי אמרת שהבעל לוקח הוי, אמאי נזונת מנכסיו, והלא שנינו (גישת מה) שאין מוציאין למזון האשה מנכסים משועבדים. ומוכח שהבעל דינו כירוש.

אביי מקשה מדוע הוצרכו להוכיח כן מדינו של רבין: אמר אביי, אי לאו דשלח רבין דין זה באגירתו, וכי אנו לא ידעין מעצמינו שהבעל כירוש, והא תני במשנה (בכורות נב), אלו הן השדות שאין חוזרין לבעליהן ביובל, תבבנה – בכור שנטל שדה מנכסי אביו לחלק בכורתו, אינה חוזרת לאחים ביובל, לפי שחלק הבכורה הרי הוא כמתנה ואינו כמכר,

מקשה הגמרא: והא תניא בתוספתא (כתובות פ"ה ה"ז), גבי הכותב נכסיו לבנו מהיום ולאחר מיתתו, ומכר הבן את הנכסים בחיי אביו ואחר כך מת האב, וזה הלוקח בגוף הקרקע אבל לא בפירות המחזירים, ולפיכך, שמיין את הפירות המחזרין ללוקח, ונותן הלוקח את דמיהם לירושם. ומבואר, שהלוקח מן הבן מקבל המתנה אינו זוכה בפירות המחזרים, ואילו ממשנתנו משמע שהבן מקבל המתנה וזכה בפירות המחזרים ואינו צריך ליתן דמיהן לשאר הירושין.

מתרצת הגמרא: אמר עולא, לא קשיא, כאן בכוני – במשנתנו מדובר שכתב האב את נכסיו לבנו והבן לא מכר את הנכסים לאחר בחיי אביו, ובהו אנו אומרים שכונת האב היא להקנות לבן גם את הפירות שיהיו מחזרים לקרקע בשעת מיתתו. כאן קאמר – ואילו בברייתא מדובר שהבן מכר את הנכסים לאדם אחר בחיי אביו, ובהו אנו אומרים שהלוקח אינו זוכה בפירות המחזרים. וטעם החילוק הוא, הואיל ודעתו של אדם קרובה אצל בנו ולא אצל אדם אחר, ולכן לבנו הוא מקנה את הקרקע עם הפירות המחזרים לה, אך לאדם אחר אין דעתו להקנות אלא את הקרקע.

משנה

המשנה מבארת אופן השימוש בנכסי האב כשהניח בנים ובנות: אדם שמת והניח בנים גדולים וקטנים, אין הגדולים מתפרנסין בלבוש על ידי הקטנים – שהקטנים מעבבים את הגדולים שלא יטלו מהנכסים לצורך המלבושים יותר מהם, ולא הקטנים נזונים על ידי הגדולים – שהגדולים מעבבים את הקטנים שלא יטלו לצורך מזונות יותר מהם, אלא שניהם חולקין בשוה, וכל אחד יקח צרכיו מכלוק.

נשוא גדולים נשים ונטלו צרכי הנישואין מנכסי הירושה, ישאו אף הקטנים ויטלו מהנכסים כמו שנטלו הגדולים, ולאחר מכן יחלקו בשוה את שאר הנכסים. ואם אמרו קטנים לאחיהם הגדולים שנשאו נשים בחיי האב, הרי אנו נושאין נשים ונטלים מהנכסים בדרך שנשאתם אתם בחיי האב, אין שומעין להם, אלא מה שנתן להם אביהם בחייו.

וכן הדין בבנות שירשו, שאם הניח קנות גדולות וקטנות, אין הגדולות מתפרנסות בלבוש על ידי הקטנות, ולא הקטנות נזונות על ידי הגדולות, אלא שתיהן חולקות בשוה.

נשוא גדולות לאנשים ונטלו צרכי הנישואין מנכסי הירושה לפני שחילקה, ישאו אף הקטנות ויטלו מהנכסים כמו שנטלו הגדולות. ואם אמרו קטנות לאחיותיהן הגדולות שנישאו בחיי האב, הרי אנו נושאות לאנשים ונטלים מהנכסים בדרך שנשאתם אתם בחיי האב, אין שומעין להן.

המשנה מביאה חומרא הנוהגת בירושת הבנות: זה חומר בקנות מבעלים – בירושת הבנות מירושת הבנים, שהקטנות נזונות על הבנים – שאם מת האב והניח בנים והיו לו אף בנות קטנות, נטלות מהנכסים לצורך המזונות. ואין נזונות על הבנות – אך באופן שלא הניח האב אלא בנות גדולות וקטנות, אין הקטנות נטלות מהנכסים לצורך המזונות, אלא חולקות הנכסים בשוה.

גמרא

הגמרא מביאה אופן שנטל הגדול מנכסי הירושה: אמר רבא, האי גדול אחי דלבוש ואיכפי מביא – גדול האחים המתעסק בנכסי הירושה שלבש והתעסק בבגדים נאים מהנכסים, מאי דעבד עבד – מה שעשה עשה, ולא יטלו שאר האחים כנגד מה שנטל, לפי שיש הנאה ליתומים במה שלובש בגדים נאים, שעל ידי זה משמעים דבריו.

מקשה הגמרא: והא אנו תנן במשנתנו אין הגדולים מתפרנסין על ידי הקטנים, ומשמע שאף גדול האחים אינו נטל. מתרצת הגמרא: מתניתין מדברת בשקרא – באדם בטל, שאין לקטנים רווח במה שלובש בגדים נאים ולכן אין לו לטול מהם.

מקשה הגמרא: אם המשנה מדברת בשקרא, פשיטא הוא שאינו נטל, שהרי אין להם הנאה ממנו ואינם מוחלים לו. מתרצת

בבא בתרא דף קלט עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עזו והדר" (ליום שבת קודש) ריג

פרק תשיעי - מי שמת

משנה

אדם שמת והשאיר אחריו בנים ובנות, דין תורה הוא, שהבנים יורשים את נכסיו ואין הבנות יורשות, אבל תיקנו חכמים שמוציאים לבנות מהנכסים כדי מזונותיהם הצריכים להן עד שיתארסו, או עד שיגיעו לגיל י"ב שנה ויום אחד. משנתנו עוסקת בדין זה, וכן במקרה שאין די בנכסים גם לירושת הבנים וגם למזונות הבנות, מי קודם למי בירושה.

מי שמת, והניח בנים ובנות, בן זמן שהנכסים מרובין, הבנים יירשו את הנכסים והבנות יזונו מהנכסים עד שיתארסו או עד שיגיעו לגיל י"ב שנה ויום אחד. היו הנכסים מועטין, הבנות יזונו מהנכסים, והבנים ישאלו – יחזרו על הפתחים. אדמון אומר, אין הדעת נותנת כן, שהרי יטען הבן ויאמר, וכי בשביל שאני זכר הפסדתי יותר מן הבנות. אמר רבן גמליאל, רואה אני את דברי אדמון.

גמרא

מבררת הגמרא: וכמה הם נכסים מרובין האמורים במשנה. אמר רב יהודה אמר רב, כדי שיוזנו מהן אלו ואלו – הבנים והבנות שנים עשר חדש, פחות מזה, הם נכסים מועטים. הוסיף רב יהודה: כי אמרינתא קמיה דשמואל – כשאמרתי דבר זה לפני שמואל, אמר, זו דברי רבן גמליאל בר רבי, אבל חכמים חולקים ואומרים ששיעור נכסים מרובים כדי שיוזנו מהן אלו ואלו – הבנים והבנות, עד שיבגרו הבנות ויגיעו לגיל י"ב ויום אחד. ואם נותר פחות, הרי הם כנכסים מועטים.

שיטה נוספת הסבירה כדעת שמואל: איתמר נמי – אמרו כך גם בני הישיבה, כי אתא – כאשר בא רבין, אמר משמו של רבי יוחנן, ואמר לה – ויש שאמרו שאמר זאת רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן, כל שיוזנו מהן – מהנכסים אלו ואלו – הבנים והבנות עד שיבגרו הן מרובין, פחות מכאן הרי אלו מועטין.

הגמרא מבררת את הדין כשיש נכסים מועטים. שואלת הגמרא: ואי ליכא – ואם אין כדי מזונות לאלו ואלו – לבנים ולבנות עד שיבגרו, שאז הם נחשבים לנכסים מועטים,

ובעל תיורש את שדה אשתו. ומוכח שדינו כירוש, שאם היה כלוקח היתה חוזרת השדה ביובל ככל שדה הנמכרת.

רבא מקשה על אביי: אמר ליה רבא לאביי, והשתא דשלח – ועתה לאחר ששלח רבין באגרתו ומוכח מדבריו שהבעל כירוש, מי ידעין – האם אכן כך הוא, והאמר רבי יוסי ברבי חנינא, באושא התקינו שהאשה שמכרה נכסי מלוג בחי בעלה, ופתה קודם הבעל, הפעל מוציא מיד הלוקחות. ואם היה דינו כירוש, הרי אין הירוש זוכה אלא את הנכסים שהניח המת במיתתו, אך אם מכרם או נתנם לאחר אינו יורש אותם, ומדוע מוציא הבעל מהלוקחות. ובהכרח דינו כלוקח.

רב אשי מיישב הסתירה אם דין הבעל כירוש או כלוקח: אלא אמר רב אשי, אכן הפעל בנכסי אשתו פעמים שויוהו ו-עשאוהו רבן כירוש, ופעמים שויוהו רבן כלוקח, והכא דמכא ליה עבדו ליה – ותיקנו בכל מקום לטובתו. לגבי חזרת השדה ביובל, שויוהו רבן כירוש, ולכך לא תחזור ביובל למשפחת אשתו, ותיקנו כן משום פסידא דידה – שלא יפסיד הבעל השדה אלא תישאר אצלו. ולגבי דינו דרבי יוסי ברבי חנינא בענין האשה שמכרה בנכסי מלוג, שם שויוהו רבן כלוקח ולכך מוציא מהלוקחות, ותיקנו כן משום פסידא דידה – שלא יפסיד הבעל, שאילו היה כירוש לא היה יכול להוציא מהם לאחר שאשתו מכרה. ולגבי דינו דרבין שהאלמנה נזונת מנכסי הבעל, אף שבכך מפסיד הבעל, מכל מקום משום פסידא דאלמנה – כדי שלא תפסיד האלמנה שויוהו רבן כירוש.

מקשה הגמרא: והא לגבי דרבי יוסי ברבי חנינא שהבעל מוציא מהלוקחות שמכרה להם האשה, דאיכא פסידא ללוקחות – אף שם יש הפסד ללוקחות שהבעל מוציא מהם, ושויוהו רבן כלוקח – ובכל זאת אמרו שהבעל יוציא מהם, ומדוע לא חששו להפסד הלוקחות כמו שחששו להפסד האלמנה. מתרצת הגמרא: הךמ אינהו אפסידו אנפשיהו – הם הפסידו לעצמם, שכיין דאיכא בעל – כיון שיש לאשה שמכרה להם בעל, לא איבעי להו למיזון מאיתתא דיתבא תיתי גברא – לא היה להם לקנות מאשה היושבת תחת בעלה, שכיון שבעלה חי ראוי היה לירש מאשתו נכסים אלה, ואלו הערימו וקנו הנכסים מהאשה כדי שלא יירש הבעל, לכך לא חששו להפסדם. אך האלמנה שלא עשתה שלא כהוגן חששו חכמים שלא תפסיד מזונותיה.

הדרן עלך יש נוחלין

אגרות קודש

ב"ה, ח' סיון, תשט"ו

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מב' סיון, בו כותב אודות מצב בריאותו, ולפלא שאינו מזכיר דבר בהנוגע לבריאות הנשמה - הם עניני שיעורי לימוד וקיום המצות - ועבודת התפלה בכלל - והרי בריאות הגוף והנשמה הא בהא תליא. ובטח ימלא בהזדמנות הכי קרובה.

והשי"ת ישלח דברו וירפאהו ע"י רופא פלוני וטפול פלוני, ויוכל להוסיף בלימוד תורת הנגלה והחסידות ובעבודת התפלה. וכל המוסיף בהוספה זו מוסיפין לו.

בטח זהיר בקידוש לבנה - סוגלה לשנינים.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

א. קווינט

מזכיר